

DEFENSOR

L E G I S

Pääkirjoitus DL 1/2008

MILLAiset TAPAOHJEET HYVÄKSYMME?

(Was für eine Berufsordnung nehmen wir an?)

Hyvää asianajajatapaa koskevien ohjeidemme tarkistustyötä varten valittu ryhmä on työskennellyt nyt yli vuoden. Valtuuskunnan kokouksessa tammikuussa keskusteltiin työryhmän työn perusteella mm. esteellisyydestä toimistoketjuissa, esteellisyydestä asianajajan siirtyessä toimistosta toiseen, asiakkaan suostumuksen merkityksestä esteellisyystilanteissa, salassapitovelvollisuudesta vapautumisesta, ammattitaitovaatimuksesta ja asianajajan sananvapaudesta ja niin sanotusta *trial by newspaper* –kiellosta. Valtuuskunta jatkaa keskustelua tapaohjeista sekä huhtikuun ylimääräisessä että kesäkuun varsinaisessa kokouksessa. Osastot järjestävät tapaohjeiden uudistukseen liittyen keskustelutilaisuuksia, joihin toivotaan runsasta osanottoa ja vilkasta ajatustenvaihtoa.

Tarkistustyötä edelsi laaja kysely mm. siitä, mihin tapaohjeiden säännöksiin kohdistuu eniten muutospainetta ja millä tavalla niitä pitäisi muuttaa. Sinänsä asianajajan perusarvot sekä suuri osa tapaohjeistamme on hyväksytty laajasti ja mielletään ammatti-identiteettimme perustaksi. Oikeudellinen normisto ja toimintaympäristömme ovat kuitenkin monilta osin muuttuneet 1970-luvun alusta, jolloin nykyiset tapaohjeet vahvistettiin. Huomioitava on myös kansainvälinen kehitys. Onhan mm. CCBE uudistanut tapaohjeitaan.

Otan valtuuskunnan keskustelukohteista esimerkiksi kaksi asiaa. Ammattitaitovaatimusta ei ole suoraan kirjattu nykyisiin tapaohjeisiin. Sitä on käsitelty osana huolellisuusvelvollisuutta. Viite ammattitaitovaatimuksesta on ohjeessa, jossa todetaan, että asianajajan antama lainopillinen neuvo on perustettava asian vaatimiin tutkimuksiin. Toisaalta Suomen Asianajajaliitto on antanut täydennyskoulutusta koskevat ohjeet.

IBA ja CCBE ovat ottaneet asianajajan kompetenssin perusarvoksi. Tulisiko ammattitaitovaatimus kirjata uusiin tapaohjeisiin? Onko asianajajan velvollisuus arvioida oma ammattitaitonsa ja pitää siitä huolta eettinen kysymys? Mitä erityinen ammattitaitovaatimus on? Miten sellaisen saavuttaa, jollei saisi ottaa ensimmäistä juttua vieraalta oikeuden alalta? Aikaansaisiko tapaohje hävinneen osapuolen kanteluherkkyyttä? Vai onko ammattitaitovaatimuksen sisällyttäminen tapaohjeisiin sittenkin itsestäänselvyys sen johdosta, että toimintamme perusta on päämiestemme edun ajaminen?

Aikoinaan, kun selvitettiin tapaohjeiden tarkistamisen tarpeellisuutta ja sitä, mihin tapaohjeiden säännöksiin kohdistuu eniten muutospainetta, asianajajien suhde tiedotusvälineisiin koettiin epäselväksi. Asianajajan työ on muuttunut paljon julkisuuteen liittyen. Median kiinnostus

tiettyjä hoidossamme olevia juttuja kohtaan ei näytä olevan vähentymässä. On selvää, että avoimessa yhteiskunnassa oikeusprosessia on voitava seurata tiedotusvälineiden avulla.

Asianajajan toimintaa julkisuudessa sääntelee useakin seikka. Ensinnäkin juttu on päämiehen, joka myös päättää siitä, kuka julkisuudessa lausuu ja rajaa sitä, mitä asianajaja saa lausua. Usein asia määrätään salaiseksi syytteen nostamiseen tai asian sillensä jäämiseen saakka ja joissakin jutuissa annetaan erityisiä ilmaisukieltoja.

Nykyisten tapaohjeiden mukaan asianajaja ei saa asiaa ajaessaan sopimattomasti painostaa vastapuolta. Luvaton on uhata vastapuolta häpäisevien tietojen levittämällä lehdistöä, radiota, televisiota tai muuta tiedotusvälinettä käyttäen.

Lisäksi tapaohjeidemme mukaan asianajaja ei saa pyrkiä vaikuttamaan tuomarin ratkaisuun epäasiallisin keinoin eikä epäasiallisesti julkisuuteen vedoten pyrkiä ennen asian ratkaisemista luomaan päämiehensä asialle otollista mielialaa.

Trial by newspaper –kielto koskee vain asianajajia. Se ei koske poliiseja, syyttäjiä, viranomaisia, tuomioistuimia eikä muita avustajia kuin asianajajia. Olemme siis asettaneet itsemme erilaiseen asemaan kuin muut toimijat.

Korkein oikeus on ratkaisussaan 2002:28 todennut mm. seuraavaa: ”Oikeudenkäynnin osapuolia on julkisuutta rajoitettaessa myös kohdeltava yhdenvertaisesti, ellei siitä, mitä suojattavaa etua varten julkisuutta rajoitetaan, muuta johdu. Yhdenvertaisen kohtelun merkitys korostuu, jos syytteen kohteena olevia tekoja on käsitelty tiedotusvälineissä.”

Ruotsissa on meneillään myös tapaohjeiden uudistus. Siellä säännellään todennäköisesti niin, että vastapuolen häpäiseminen (*”skandalisering av motparten”*) on kiellettyä. Erityistä trial by media -kieltoa sääntöihin ei otettane.

Tapaohjeiden nykyisessä sanamuodossa hyväksytään se, että asianajaja on yhteydessä tiedotusvälineisiin vireillä olevasta prosessista. Keskustelun jo alettua asianajajan hoidossa olevasta toimeksiannosta asianajaja voi päämiehensä suostumuksin ja tapaohjeiden rajoitukset huomioiden osallistua keskusteluun.

Perustuslain 12 §:n mukaan jokaisella on sananvapaus. Sananvapauteen sisältyy oikeus ilmaista, julkistaa ja vastaanottaa tietoja, mielipiteitä ja muita viestejä kenenkään ennalta estämättä. Tarvitsemmeko erityistä trial by media -ohjetta? Asianajajan käyttäytymistä sääntelevät monet tapaohjeiden kohdat. Onko näistä riittävällä tavalla löydettävissä ohjeet osallistuesamme julkiseen keskusteluun?

Edellä olevat esimerkit osoittavat, että uudistettavien tapaohjeiden osalta tulee käydä laaja keskustelu, jotta ne edustaisivat koko ammattikuntamme yleistä ja yhteistä mielipidettä.

Riitta Leppiniemi